DIRBTINIS INTELEKTAS JAU IR BUHALTERIJOJE: ar išnyks buhalteriai ir kas bus su buhalterine apskaita?

Doc. dr. auditorius
Gediminas KALČINSKAS

Kas buvo, tas vėl bus; kas įvyko, tai vėl įvyks.
Po saule nieko nėra nauja!
Mokytojo (Koheleto) knyga 1, 9

Dovydo sūnui Saliamonui priskiriama mintis iš Senojo Testamento *Mokytojo* knygos šiais pasikeitimų kupinais laikais šiek tiek ramina. Koheletas primena, kad pasaulis keičiasi, tačiau *žmogaus prigimtis ir svarbiausi gyvenimo klausimai išlieka bei kartojasi.*
Ši mintis skatina mokytis iš praeities, kukliau vertinti savo pasiekimus ir branginti dabartį, rengiantis būsimiems pokyčiams. Kelias *atgal į ateitį* kartais būna akmenuotas...

Per tūkstantmečius apskaitos specialistai nuo itin gerbiamų faraonams tarnavusių raštininkų iki sovietiniuose anekdotuose pašiepiamų vargdienių nuėjo ilgą ir prieštaringą kelią. Laisvosios rinkos šalyse to niekada nebuvo – net ant laidinių telefonų korpusų *kapitalistai* gamykliniu būdu visuomet išskirdavo ir **atitinkamai pažymėdavo tris vietas „pačių svarbiausiųjų“ – *gydytojo*, *teisininko* ir *BUHALTERIO* – telefonų numeriams įrašyti**. Žlugus sovietmečiui, radosi natūralus noras, kad viskas būtų „kaip pas juos“, taip pat ir apskaitos srityje. Tingintys išsiaiškinti, kad „pas juos“ buvo visiškai kitokia buhalterinės apskaitos metodika, netgi skirtinga metodologija, kėlė bangas dėl *buhalterių prestižo didinimo*. Vargšeliai nesuvokė, kad laisvoji rinka

niekada nepriims kieno nors išgalvoto ir nepagrįstai deklaruojamo pseudoprestižo. Tiesą sakant, buhalteriams šito nė nereikėjo, nes suprantama, kad be jų darbo rezultatų jokiam verslui, taip pat ir valstybei nelemta išgyventi ne tik laisvosios, bet ir komandinės rinkos sąlygomis. Tas „šiuolaikiškos“ buhalterinės apskaitos siekimas sudarė sąlygas atsirasti ne tik šiaip svajokliams, bet ir **visokio** plauko aferistams – jau ne dėl riboto mąstymo, bet dažniau nepagrįstai siekiant asmeninės naudos.

ROBOTAI BUHALTERIJOJE?

Prasidėjus pasaulinei robotizavimo erai, kai kurie „gudručiai“, visiškai neišmanantys buhalterinio darbo, bet labai trokštantys pinigų, ėmė skleisti erezijas apie tai, kad „**robotai netrukus pakeis buhalterius**“. Tą niekuo nepagrįstą naratyvą pūtė tarsi miglą, skleisdami reklaminius sapaliojimus apie tai, kad pirminis dokumentų apdorojimas gali apimti visą sudėtingą buhalterinę apskaitą. Tokios prielaidos negalima daryti net hipotetiškai, nes pavaduoti buhalterius pradinėse jų veiklos stadijose visiškai nereiškia *pakeisti pačius buhalterius*, juolab mašinomis.

Kompetentingi Europos Sąjungos organai kategoriškai paneigė šį išsigalvojimą, vis dėlto savaime aišku, kad elementarias apskaitos procedūras gali atlikti ne tik jokio specialaus pasirengimo neturintys darbuotojai – tai gali būti daroma ir įvairiomis techninėmis priemonėmis. Jų, beje, visuomet galima prisigaminti, ne demografinė problema – tik pinigų klausimas. Tačiau trūksta ir **visada trūks *kvalifikuotų* buhalterinės apskaitos specialistų**.

Žodžiu, kad ir kokie būtų robotai, jie netgi ne kiborgai – griausmingieji Frankenšteino organinių ir neorganinių dalių mišiniai, visiškai ne „pusiau žmonės“, tiesiog tik žmonių pagalbininkai, veikiantys griežtai pagal gyvų sutvėrimų nustatytus algoritmus. Kol kas androidai, ne tik tvarkantys namą už šeimininką, bet ir nusprendžiantys, kada palankiausia tą daryti, yra tik svajonės. Jiems dėl objektyvių priežasčių trūksta *mąstymo* ir *išminties* dovanų, nes ***pagal klasikinį apibrėžimą* „robotas yra mechaninis (technologinis) įrenginys, galintis atlikti, pavyzdžiui, žmogui pavojingus ir kitus darbus“**. Išeitų, kad „buhalterinis“ robotas nešios deklaracijas į VMI? Betgi šito nė nereikia, nes popierinių ataskaitų jau seniai niekas neberengia. Suprantama, šiuolaikiniai išvystyti robotai gali atlikti ir tam tikrus

> ***Robotas ateina pas psichologą:***
> ***– Man atrodo, kad visi manimi naudojasi.***
> ***– O kuo jūs dirbate?***
> ***– Dulkių siurbliu...***

nematerialius, ne fizinius darbus, pavyzdžiui, automatiškai atlikti pasikartojančius veiksmus, perkeliant duomenis, sutikrinant sąskaitas ar elektroniniu būdu pateikiant iš anksto parengtas deklaracijas.

Todėl kai kurie apskaitos specialistai šiek tiek sunerimo dėl ne tik buhalterinėje apskaitoje, bet ir apskritai vadybos technologijose nieko nenutuokiančių vaikinų sapaliojimų. Jų vieši, daugiausia reklaminiai, skelbimai, kad *buhalterių greitai nereikės, nes juos esą jau keičia robotai*, vis dėlto padarė tam tikrą žalą apskaitos specialistams, kurių vadovai patikėjo šiais sąmyšį kėlusiais sukčiais. O juk šie „reklamuotojai“ netgi neskiria *duomenų fiksavimo* nuo *buhalterinės apskaitos*, kuri tomis procedūromis su pirminiais duomenimis nei prasideda, nei baigiasi. Užuot tobulėję, šie „bioninių kiborgų“ propaguotojai niekus paistė, regis, pačiu netinkamiausiu metu, kai **Europos Sąjungos profesinio mokymo plėtros centras oficialiai paskelbė savo prognozę:** ***artimiausią dešimtmetį buhalterių poreikis tik didės, jie bus trečioje vietoje, aplenkdami net ketvirtoje vietoje likusius informacinių technologijų specialistus.***

> ***Joks robotas nepakeis kvalifikuoto buhalterio, kaip plūgas negali pakeisti artojo, o plaktukas – meistro.***

Tačiau šiuo aspektu reikia pažymėti vieną aplinkybę, kuri visuomet buvo svarbi buhalterinės apskaitos srityje, bet ypatingą reikšmę įgyja sudėtingų šios veiklos transformacijų, kurias čia aptariame, laikmečiu. Turime omenyje apskaitos specialistų, dirbančių buhalterijose, *gradaciją*. Kalbame ne apie *ATA – apskaitą tvarkančių asmenų* – kategoriją. Tai buvo susiję iš esmės tik su ta aplinkybe, kad buhalterinę apskaitą gali tvarkyti ne tik buhalterio pareigas vykdantis asmuo, bet ir įmonės vadovas. Šiuo atveju tai mūsų nedomina, nes ir vieniems, ir kitiems keliami vienodi atsakomybės reikalavimai. Bet kiekvienoje buhalterijoje atliekami ir labai paprasti *pagalbiniai* darbai (išrašomos ir išsiunčiamos sąskaitos, duomenys perkeliami iš pirminių dokumentų į iš anksto nustatytus registrus ir kt.). Tam nereikalinga ne tik aukšta, bet ir jokia buhalterinė kvalifikacija. Šiuos rutininius darbus bent kiek didesnėse buhalterijose, jeigu tik apskaitą veda ne vienas asmuo, atlieka eiliniai darbuotojai, kurie mūsuose, deja, iki šiol irgi vadinami *buhalteriais* dėl tos priežasties, kad šios srities reglamentuose apskritai nenumatyta, kaip tokius darbuotojus pavadinti. Žurnalo „Buhalterija“ publikacijose ne kartą buvo siūloma tuos pagalbininkus įvardyti *sąskaitininkais*, kaip buvo daroma net sovietmečiu. Tuomet ir mūsų aptariamu atveju galima būtų aiškiai pasakyti, kad ***robotai galėtų (ir turėtų!) pakeisti sąskaitininkus, bet ne buhalterius***. Tam tikra gradacija būdinga daugeliui profesijų, pavyzdžiui, juk skiriame gydytojus nuo slaugytojų, taigi buhalterijoje skirtumai tarp skirtingo lygio darbuotojų tikrai ne menkesni.

Iš esmės skiriasi ne tik apskaitos darbuotojų kvalifikacijos lygiai, bet ir jų techninio aprūpinimo lygmenys, kuriuos būtina žinoti, norint susivokti, apie ką kalbama, nes pastaraisiais laikais jie daro didelę įtaką buhalterių darbui. Apskritai **technizavimas** (techninių priemonių naudojimas buhalterinės apskaitos darbui palengvinti) gali būti dviejų lygių. Vienas jų – **mechanizavimas** – atskirų rankinių, pasikartojančių apskaitos veiksmų atlikimas įrenginiais ar programinėmis priemonėmis, pačiam žmogui valdant procesą. Pavyzdžiui, buhalteris įveda sąskaitų faktūrų duomenis, o programa apskaičiuoja bendrą sumą ir PVM, *arba* buhalteris įkelia į programą banko išrašus ir kiekvienai operacijai parenka buhalterinės apskaitos sąskaitą. Tokius ir panašius veiksmus gali atlikti vadinamieji **robotai**. **Automatizavimas** – apskaitos veiksmų ar viso proceso vykdymas pagal nustatytas taisykles, minimaliai tiesiogiai dalyvaujant žmogui. Pavyzdžiui, sistema gauna elektroninę sąskaitą faktūrą, perkelia jos duomenis ir pagal nustatytas taisykles suformuoja apskaitos įrašą buhalterinės apskaitos sąskaitose, *arba* sistema periodiškai gauna duomenis apie banko operacijas ir pagal iš anksto nustatytas taisykles jas užregistruoja. Automatizavimas šiuo metu jau gali būti ne tik įprastas (tradicinis), bet grindžiamas ir dirbtinio intelekto teikiamomis galimybėmis, pavyzdžiui, gali atpažinti įvairių formų sąskaitas faktūras, pagal jų duomenis pasiūlyti sąnaudų kategorijas, pažymėti ir perduoti žmogui paties įrenginio neatpažintas operacijas.

DIRBTINIO INTELEKTO KVAZIPAVOJAI

Kitas dalykas, ***jeigu tenka atlikti veiksmus ne tik pagal iš anksto nustatytas taisykles, bet ir kaip nors interpretuoti dokumentus, kai susiduriama su nestandartinėmis situacijomis.*** Tokiais atvejais praverčia nebent dirbtinis intelektas, kuris ir verčia mus sunerimti dėl profesijos ateities.

Kad ir kaip žiūrėsi, **dirbtinis intelektas (DI) keičia daugelio profesijų ateitį. Koks likimas šiomis aplinkybėmis laukia buhalterinės apskaitos ir ATA? Kaip DI pakeis buhalterio profesiją ir kaip keisis apskaitą tvarkančio asmens funkcijos bei atsakomybė?**

XXI amžiaus progresas daugeliui profesijų kelia nunykimo grėsmę: jau ir vairuotojų tuoj nebereikės, jau net kurčnebyliams versti netrukus galės „metalas su plastmase“. Tokios aplinkybės, be abejo, ***verčia susirūpinti,*** **kas laukia buhalterių.** Ar dirbtinis intelektas pakeis ir buhalterius? Kokia ateitis didžiųjų pokyčių laikmečiu laukia pačios buhalterinės apskaitos?

Aukštosios technologijos jau buhalterijoje: elektroniniu būdu teikiamos bankų paslaugos, pateikiamos deklaracijos VMI ir „Sodrai“, ataskaitos Registrų centrui, internete išrašomos sąskaitos faktūros. Padedant DI asistentams ir agentams dabar galima surinkti pirminius dokumentus iš el. pašto dėžutės ir juos perkelti į nurodytą katalogą, sutikrinti turimus dokumentus su banko išrašais ir nurodyti, kokių dokumentų, vertinant atliktus mokėjimus, trūksta. Dirbtinis intelektas jau geba nuskaityti duomenis iš sąskaitų faktūrų ir perkelti juos į buhalterines programas, o buhalteris tik užregistruoja atitinkamus įrašus. Beje, mūsiškė VMI gal ir pagrįstai giriasi, kad pirmauja Europoje pagal elektroniniu būdu teikiamas paslaugas, visų ypač vertinama pagal naujausias technologijas kontrolę vykdanti *išmanioji mokesčių administravimo sistema*. Tačiau sparčių šiuolaikinių pokyčių, kartais net perturbacijų sąlygomis kyla klausimas: **kaip DI pakeis buhalterio profesiją ir kaip keisis apskaitą tvarkančio asmens funkcijos bei atsakomybė?**

Kai kam, dažniausiai ne buhalteriams, supaprastintas požiūris į apskaitą *kaip į aritmetiką* kelia mintis, jog buhalterinė apskaita „išnyks kaip atsiradusi“, nors vien jos dvejybinei sistemai šių metų pabaigoje sukaks jau 532 metai, o apskritai ši žmonijos veiklos rūšis radosi daug daug anksčiau. Jau įrodyta, kad jos pagrindu formavosi ir pirmosios žmonijos kalbos. Šiuo aspektu svarbiausia apsvarstyti, kiek keičiasi priemonės, o kiek – pats žmogus, nes **buhalterinė apskaita – socialinis reiškinys,** ***be to, VADYBOS, o ne ekonomikos, juolab ne matematikos srities.*** Kitaip sakant, ji yra žmonių bendravimo pradžia ir priemonė.

Štai toks pavyzdėlis: kiek bus 1 + 24? Dažnas gali pagalvoti – 25, bet kartais gali būti, kad 1 val. + 24 val. = 1 val., nes skaičiuojame valandas. O jūs ką skaičiavote? Tik visiškai neišmanantiems dirbtinio intelekto vingrybių gali atrodyti, jog reikia jam tik duoti užduotį, ką *tiksliai* suskaičiuoti. Beje, su valandomis – viskas aišku ir užsakovui, ir dirbtiniam intelektui. Bėda ta, kad net patyrę įmonių vadovai ir buhalteriai dažnai nė nežino, *ką* skaičiuoti, nes **rodiklių – galybė, o aplinkybių, kurias turėtų apimti šie rodikliai, skaičius ne visada baigtinis.** Kai kalbama apie *konkrečias* įmones, tas tvarinys (DI) kartais apskritai pasimeta, nes jam dažniausiai neprieinama informacija, išskyrus viešai skelbiamą, apie *konkretų* ūkio subjektą, juolab apie jo kontrahentus, nekalbant jau apie jų sudaromas sutartis, kartais net žodžiu aptariamas aplinkybes. Suprantama, vadybos sprendimų priimti tokiomis sąlygomis dažniausiai nepavyktų. **Tam reikalingos kiekvienu atveju unikalios menedžmento apskaitos procedūros**. O jeigu ir pavyktų sukaupti duomenis apie visas įmones bei jų kontrahentus, kiltų tokios veiklos *kainos klausimas*, nes DI tik atrodo nematerialus, o iš tikrųjų jo plėtrai reikia labai materialių dalykų: lustų, duomenų centrų, kartais net naujų elektrinių.

Todėl visuomet bus klausiama: ar DI kuriama nauda atperka sunaudojamus išteklius? Svarbu suprasti, kad **gebėjimas *greičiau* apskaičiuoti pats savaime dar negarantuoja gebėjimo *geriau suprasti* vertinamą objektą. Tikslūs duomenys tampa prasmingi tik tuomet, jeigu padeda tyrėjui sąžiningai įvertinti padėtį ir atsakingai spręsti dėl jo perspektyvų.** O kuo greičiau neatsakingai suformuojami neteisingi duomenys, tuo didesnė žala gresia objektui. **Atsakomybės klausimas čia kertinis**, bet DI niekada „nesigraužia“

Ar ne apie DI?

– Aš žinau vieną planetą, kur gyvena ponas raudonu veidu. Jis niekad neuostė gėlės. Jis niekad nepažvelgė į žvaigždę. Jis niekad nieko nemylėjo. Jis niekad nieko neveikė, tik skaičiavo. Jis, kaip ir tu, visą dieną kartoja: „Aš rimtas žmogus! Aš rimtas žmogus!“ – ir vaikšto pasipūtęs it kalakutas. Bet jis ne žmogus, jis grybas! Antuanas de Sent Egziuperi. *Mažasis princas*

dėl padarytų klaidų, tik padėkoja klausėjui už jo nurodymą ir pasižada ateityje į jį atsižvelgti. Atsižvelgs ar ne – vienas Dievas težino, ir žmogui netgi nelemta to patikrinti. Beje, kalbant apie perspektyvas: dabar modeliuojami visų lygių – pradedant nuo įmonės ir baigiant valstybe – biudžetų formavimo procesai „neįkandami“ žmogui, nes, atlikdamas šį darbą, DI kartais atsižvelgia į tūkstančius aplinkybių, kurių įvertinti žmogus nesugeba ir, reikia manyti, niekada nesugebės dėl fiziologinių ribotumų. Todėl dažnai tenka vadovautis *intuityviais* vertinimais. Tai nėra nei gerai, nei blogai, o kartais tiesiog tobula – juk visuotinai žinoma, kad vadyba – daugiau menas nei skaičiais grindžiamas mokslas. Paprasčiausias stereotipas, kad vadybininkas tuo protingesnis, kuo daugiau tikrovės objektų jis sugeba išreikšti skaitmenimis. Ne veltui ironizuojama: „Buhalteris skiriasi nuo Dievo tik tuo, kad pastarasis nemano, jog jis yra buhalteris.“ O juk skaičių nei nusipirksi, nei parduosi. Dažnai jų nė neįmanoma interpretuoti: jau beveik šimtmetį gerai žinomas kibernetikoje „juodosios dėžės“ principas dirbtinio intelekto eroje veikia vis negailestingiau ir jau tapo visuotinai žinomas bei pripažįstamas.

Kita vertus, negalima orientuotis į galimybę, kad žmogus įgalintas nurodyti dirbtiniam

Buhalterinės apskaitos, mokesčių, teisės
KONSULTACIJOS

Puikiai pažindami įmones, jų veiklos ypatumus, rinkas, kuriose jos veikia, ir būdami finansinės apskaitos, mokesčių ir teisės sričių profesionalai, padedame savo klientams rasti tinkamiausią išeitį iš kasdienų problemų, siūlome sprendimus, kaip jų išvengti ateityje.

- Garantuojame operatyvų aptarnavimą ir nepriekaištingą darbų atlikimą laiku.
- Užtikriname visišką kliento informacijos konfidencialumą.
- Randame individualius sprendimus, optimizuodami kiekvienos įmonės apskaitos organizavimą.

0 655 126 84 konsultacijos@paciolis.lt

intelektui, į ką šis turėtų atsižvelgti. O jeigu, pavyzdžiui, automobilio savininkas dirbtiniam intelektui „įkals į galvą“, kad vairuodamas kritinėse situacijose savo sprendimais visuomet gelbėtų patį savininką, DI taip ir elgsis, nepriklausomai nuo avarinės situacijos ir jos dalyvių. Juk kalbėti apie DI *etinius* principus dar gerokai per anksti. Versle šitokių situacijų apstu. Žodžiu, tenka pripažinti, kad mūsų pačių sukurtas DI kol kas ir mums – *terra incognita*. Todėl ir ***Europos Sąjunga šį fenomeną savo Reglamento (ES) 2024/1689 3 straipsnio 1 punkte apibrėžia labai apibendrintai:*** **DI sistema yra mašininė sistema, veikianti tam tikru savarankiškumo lygiu ir iš gaunamų duomenų nustatanti, kaip kurti prognozes, turinį, rekomendacijas ar sprendimus, galinčius paveikti fizinę arba virtualią aplinką. Įdiegta ji gali gebėti prisitaikyti.** Čia – nei jokių galimybių, nei kokių nors pavojų.

Pastarojo meto **dvejonės dėl to, kas ką nugalės – žmonija dirbtinį intelektą ar pastarasis žmoniją, verčia rimtai sunerimti, nes apie racionalų bendradarbiavimą kalbama vis mažiau**. Tenka pripažinti, kad esminė dilema jau dabar komplikuoja daugelio gyvenimus. Ir daug kam dilema, kas sukūrė tam tikrą kūrinį – žmogus ar DI, kelia tik atlaidžią šypseną, nes tarsi skradžiai žemę prasmenga ištisos profesijos! Dar XIX amžiaus viduryje Samjuelis Batleris savo garsiajame esė „Darvinas tarp mašinų“ pranašavo, kad žmogus mašinoms taps tuo, kas žmogui yra arklys. O netrukus, pačioje XX amžiaus pradžioje, E. M. Forsterio novelėje „Mašina sustojo“ ir garsiojoje Karelo Čapeko pjesėje „R.U.R.“ rašoma dar baisiau – prognozuojama, kad sukilę robotai iššudys žmoniją. Dabar šios niūrios ateities vizijos, atrodo, gali išsipildyti. Bet kuriuo atveju (kol kas pamažu) jos materializuojasi pačiose įvairiausiose žmonių veiklos srityse. Kas gi, keliaudamas bričkomis, galėjo prognozuoti, kad ateis laikas ir jie persės į automobilius, kurie bus gudresni ne tik už arklį, bet ir už vadeliotoją?! Žodžiu, ***manymas, kad buhalterinė apskaita – amžina*****, irgi tam tikras stereotipas*****: kadangi ji yra sudėtingas socialinis reiškinys, šiuo metu nesugriaunama***. Tačiau dėl to ir nenuspėjama, nes „Viešpaties keliai nežinomi“.

DIRBTINIO INTELEKTO RIBOTUMAI

Mokesčių ir buhalterinės apskaitos pasaulyje šie žodžiai įgauna savitą prasmę. Keičiasi įstatymai, tarifai, deklaracijų formos ir apskaitos technologijos, tačiau esminiai klausimai išlieka: kaip teisingai apskaičiuoti prievoles, kaip paskirstyti mokesčių naštą ir kaip užtikrinti, kad skaičiai rodytų tikrovę. Mokesčių apskaičiavimo srityje interpretacija įgyja ypatingą prasmę. Šiuo atveju dirbtiniam intelektui neįmanoma nurodyti „skaičiuok kuo naudingiau“, netgi „kuo naudingiau įmonei“, nes gali gauti atsakymą: „Kas naudinga valstybei, naudinga ir įmonei.“ **Panašių pavyzdžių iš gyvenimo galima pateikti labai daug.**

Pavyzdžiui, ***sąskaitos pavadinimas dar neatskleidžia visos joje pateiktos operacijos ekonominės esmės***, o tai dirbtiniam intelektui gali būti problema. Tarkime, mokėjimas gali būti avansas, atlygis už jau suteiktą paslaugą, paskola ar kompensacija. Klaidingai kvalifikavus turinį, visi vėlesni skaičiavimai gali būti aritmetiškai tikslūs, bet išvada – neteisinga.

Apskritai kalbant, ***dokumentai toli gražu ne visada apima visas reikšmingas aplinkybes.*** Jų vertinimui atlikti gali būti svarbūs faktinis turto naudojimas, sutarties vykdymo eiga, šalių ryšiai ar įvairiausi papildomi kontrahentų susitarimai. DI gali užduoti tokius klausimus, tačiau negali patikimai remtis faktais, kurie jam nepateikti ir kurių niekas nepatikrino, o kartais net nedokumentavo, – juk LR civilinis kodeksas tai leidžia.

Taisyklių žinojimas ir jų taikymas **konkrečiam** ***atvejui yra skirtingi dalykai.*** Reikia nustatyti ir įvertinti, kokia nuostata taikoma, ar tenkinamos jos sąlygos ir ar egzistuoja išimtys *konkrečiu* atveju.

Būtina įvertinti neapibrėžtumus: pavyzdžiui, abejotinų skolų, turto vertės sumažėjimo ar teisminių ginčų įsipareigojimų sumos priklauso nuo ateities prielaidų, už kurių subjektyvų vertinimą atsakomybę turi prisiimti tik žmogus. *Patikimo rezultato parengimas ir atsakomybės prisiėmimas – jau atskiri dalykai.*

Pokyčiai versle ir rinkoje ar, pavyzdžiui, svarbaus kliento nemokumas gali sumažinti

ankstesnių dėsningumų patikimumą, todėl ***istoriniai duomenys ne visada tinkamai parodo naują aktualią situaciją.*** Taigi tenka spręsti, kada ankstesne patirtimi dar galima remtis, o kada jau ne. Tokie sprendimai irgi susiję su **atsakomybės** prisiėmimu, be to, jų interpretavimas dažniausiai paremtas intuicija.

Versle, taigi ir apskaitoje, susiduria skirtingų grupių interesai: savininkams, kreditoriams, darbuotojams ir mokesčių administratoriui gali rūpėti skirtingi, kartais apskritai nesuderinami, rezultatai. Nuo šių aplinkybių priklauso ir išvestų dydžių **reikšmingumo** nustatymas, kuris – svarbus ar nesvarbus – irgi dažniausiai nereiškia „didelis“ ar „mažas“.

Vertinamasis pradas ***ypač reikšmingas galutinėje – finansinių ataskaitų parengimo – stadijoje.*** Čia atsiranda daugybė galimybių, kurios turi būti kaip galima aiškiau apibrėžtos įmonės buhalterinės apskaitos politikoje. Deja, iki smulkmenų aptarti „kiekvieno žingsnio“ nepavyksta, kaip nepavyksta ir suderinti visų interesų.

Negalima ignoruoti tos svarbios aplinkybės, kad **apskaitos darbų automatizavimas sukuria naujus kontrolės darbus.** Kažkas turi patvirtinti registravimo taisykles, nustatyti išimčių ribas, tikrinti verslo aplinkybių pasikeitimus ir nuspręsti, kada automatizuotą procesą reikia sustabdyti ir perimti darbus „į savo rankas“. Taigi, mažėjant rankinio registravimo, gali didėti procesą prižiūrinčio specialisto darbo reikšmė. Vien **aiškus ir tikslus apskaitos ir mokesčių politikos nustatymas** (be šito dirbtinis intelektas negalėtų vykdyti daugelio užduočių) reikalaus labai daug pastangų, o vadovautis „sveiku protu“ neįmanoma, nes DI nepripažįsta jokio subjektyvumo.

Dirbtinis intelektas ir apskritai automatizavimas gali pakeisti didelę dalį rutininio buhalterijos darbuotojų darbo, tačiau gebėjimas atlikti skaičiavimus ar pasiūlyti sprendimą savaime nereiškia gebėjimo savarankiškai priimti patikimą, konkrečiomis aplinkybėmis pagrįstą ir atsakingą profesinį sprendimą. Profesinės organizacijos taip pat pabrėžia žmogaus vertinimo ir atsakomybės svarbą, o ne absoliutų DI nepajėgumą atlikti sudėtingas užduotis. ACCA (tarptautinė profesionalių buhalterių asociacija) nurodo, kad jokiai technologijai negalima perduoti **atsakomybės už profesinį skepticizmą ir sprendimus.**

DI gali apskaičiuoti alternatyvų poveikį *net greičiau už žmogų*. Žmogaus profesinės kompetencijos argumentas čia yra **gebėjimas pagrįsti, kuri alternatyva konkrečiomis aplinkybėmis leistina ir tinkama.**

Taigi, **buhalterių profesijos pranašumą prieš automatizavimą apskritai ir DI konkrečiai lemia ne skaičiavimų sudėtingumas, o darbas su *neapibrėžtais* faktais, taisyklių interpretavimu, pagrįstais įvertinimais, interesų konfliktais ir atsakomybe. Todėl DI gali perimti vis daugiau šio darbo veiksmų, tačiau tai savaime nepanaikina kompetentingo žmogaus sprendimų ir kontrolės.**

Už kiekvienos deklaracijos ir finansinės ataskaitos slypi žmogaus sprendimai. Čia susitinka asmeninė nauda ir bendrasis interesas, noras sumažinti išlaidas ir pareiga prisidėti prie visuomenės poreikių. Todėl net pažangiausios sistemos nepanaikina senų dilemų: ar sandorio forma atitinka jo turinį, ar pasinaudojimas įstatymo galimybe nevirsta jo prasmės apėjimu, ar formaliai teisinga ataskaita leidžia suprasti tikrąją padėtį.

Žvelgiant į apskaitos ir mokesčių ateitį, verta klausti: kaip naujos priemonės padės spręsti senas problemas? Kol egzistuos turtas, prievolės ir skirtingi interesai, tol išliks poreikis juos tiksliai apskaityti, teisingai apmokestinti ir sąžiningai paaiškinti. Kita vertus, ***nereikia stigmatizuoti dirbtinio intelekto kaip kažkokios fatališkos grėsmės, kurią būtina kuo skubiau pažaboti.*** Šis reiškinys jau įrodė, kad egzistuoja pats savaime, netgi nepriklausomai nuo visų mūsų valios. Tokiais atvejais belieka prisitaikyti prie jo, dėkojant likimui už galimybę būti kartu.

Iš tiesų po saule – nieko naujo, todėl kolegoms nereikėtų „stumdyti planetų“. Nereikia nerimauti ir dėl to, kad, plečiantis dirbtiniam intelektui, buhalterių profesija pasmerkta išnykti. Verčiau reikėtų jaudintis dėl nepakankamos kai kurių mūsų kolegų kvalifikacijos, o šiems turi būti svarbu nuolat tobulėti, kad DI jų neaplenktų.

Manau, kad „Buhalterijos“ skaitytojams tai negresia.